

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Komparace společenského postavení ženy v renesanční
Anglii a Španělsku na základě dobové literatury**

Michaela Říhová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Komparace společenského postavení ženy Anglie a Španělsko
na základě dobové literatury**

Michaela Říhová

Vedoucí práce:

PhDr. Marina Kastnerová PhD.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

Děkuji PhDr. Martině Kastnerové PhD., vedoucí této bakalářské práce za cenné rady a za čas, který mi věnovala.

Motto:

*„Jsem přece tvoje žena. Řekni, Brute,
opravdu nesmím vědět o ničem,
co se tě týká? Patřím k tobě snad
jen, jak se říká, odtud potud, Brute?
Smím s tebou pouze jíst, spát v posteli
a občas promluvit? Pustíš mě pouze
na předměstí své lásky? Pokud ano,
pak jsem tvá děvka, a ne manželka.“¹*

¹ Shakespeare, W. *Nesmrtelné myšlenky*, s. 33

Obsah

1.	Úvod	1
2.	Renesanční společnost	3
2.1	Thomas More: <i>Utopie</i>	3
2.1.	Miguel de Cervantes: <i>Španělka ze země anglické</i>	6
2.2.	Anglie v době renesance	7
2.3.	Španělsko v době renesance	8
3.	Postavení ženy v královské rodině	10
3.1.	Lope de Vega: <i>Umřít pro lásku</i>	10
3.2.	William Shakespeare: <i>Jak se vám líbí</i>	11
3.3.	Alžběta I. a Filip II.	12
4.	Pojetí ženy v renesanční době	14
4.1.	Lope de Vega: <i>Vladařka závist aneb zahradníkův pes</i>	14
4.2.	Lope de Vega: <i>Svůdná Fenisa</i>	15
4.3.	Lope de Vega: <i>Dorotea</i>	16
4.4.	William Shakespeare: <i>Mnoho povyku pro nic</i>	17
4.5.	William Shakespeare: <i>Veselé paničky windsorské</i>	19
4.6.	Miguel de Cervantes: <i>Žárlivý Estremadurec</i>	20
4.7.	Žena v době renesance	21
5.	Strach z ženy	24
5.1.	William Shakespeare: <i>Macbeth</i>	24
5.2.	Čarodějnictví	26
6.	Závěr	28
7.	Použitá literatura	30
8.	Resumé	32

1. Úvod

Tématem této bakalářské práce je komparace společenského postavení ženy v renesanční Anglii a Španělsku, která bude provedena na základě primárních děl vybraných relevantních autorů. Práce prozkoumává, zda obraz nastíněný prostřednictvím beletristických textů představuje přijetí či spíše přehodnocení soudobé interpretace postavení ženy ve společnosti. Základní intencí je analyzovat díla, v nichž vystupuje žena, coby významná postava a lze na uvedeném díle prezentovat rozdíly mezi anglickou a španělskou reprezentací, tj. zároveň mezi zeměmi vykazujícími jisté kulturní a společenské odlišnosti. Z anglického prostředí byl pro analýzu vybrán William Shakespeare a Thomas More, ze španělského pak Lope de Vega a Miguel de Cervantes. Shakespeare, Vega a Cervantes byli zvoleni z toho důvodu, že jsou významnými autory své doby a jejich tvorba nabízí obraz ženy v několika různých společenských rolích. Použití díla Thomase Mora je opodstatněné, protože představuje odlišný pohled na ženu než díla ostatních vybraných autorů. Hlavním motivem k napsání této práce byla snaha o prohloubení informací o obrazu ženy v renesanční době.

Tato práce je rozdělena do čtyř kapitol a dalších podkapitol, které pomáhají ukázat společenské postavení žen, které se týká vyšší i nižší společnosti. Použila jsem primární zdroje od významných autorů, na kterých je práce založena a další sekundární literaturu, která je uvedena v závěru práce. V úvodní části je nastíněn dějinný kontext renesanční Anglie a Španělska, přibližující charakter společnosti v tomto, tzv. zlatém období a podmínkyžití v těchto zemích. Pozornost je zde zaměřena primárně na odlišné náboženské vyznání porovnávaných společností, které mělo vliv na formování pospolitosti dané země. Jsou zde ilustrovány boje, které mezi sebou vedly dvě uvedené země. Analýza se zde soustředí na Morovu *Utopii* a Cervantesovo dílo *Španělka ze země anglické*.

Další kapitola se zaměřuje na život v královské rodině, se zřetelem na srovnání osobností Alžběty I. a Filipa II., v tomto kontrastu lze spatřit rozdíl mezi mužem a ženou. Přestože vláda ženy byla v době renesance nepřípustná, představuji zde Alžbětu I. jako panovnici Anglie. Pozornost zde bude věnována Shakespearově hře *Jak se vám líbí* a hře *Umřít pro lásku* Lopeho de Vegy.

Následující dvě části jsou věnovány roli ženy v renesančním období a její podřízenosti muži. Žena zde může vystupovat v roli matky, manželky, kurtizány či čarodějnice. Pro analýzu byla zvolena taková (Shakespearova a Vegova) díla, jež reprezentují jednotlivé typy.

V Závěru práce je provedena komparace zkoumaných děl a prostředí se zaměřením na vzdělanost, pracovní zaměření a ctnosti žen.

2. Renesanční společnost

2.1. Thomas More: *Utopie*

Toto dílo bylo zvoleno z toho důvodu, že zde Thomas More detailně popisuje rovnoprávné postavení ženy v renesanční utopické společnosti a snaží se do tohoto díla promítnout svoji představu o novém a lepším životě, kde je vše společné a všichni jsou si rovni. V tomto státě neexistuje závist, chloubka a nespravedlnost. Všichni se řádně vzdělávají a věnují se sebezdokonalování. Ve skutečnosti je takový ideální stát pouhou utopií. Člověk nedokáže ovlivnit své vlastnosti a vzdát se emocí. Většina lidí se chová takovým způsobem, aby jejich jednání přineslo užitek hlavně jim samotným a jejich rodině.

Thomas More pojímá *Utopii* jako alternativní model politických poměrů v Anglii.² Stejný počet měst je v *Utopii*, ale i ve Velké Británii³ a podobají se i velikostí a tvarem.⁴ Poprvé slovo utopie použil už výše zmíněný Thomas More. Znamená to „nemísto“, které by jinde nemohlo existovat.⁵ Snaží se vystihnout ideální, spravedlivou a prospěšnou společnost, kde neznají soukromé vlastnictví a otrokářství.⁶ „*Proxágoras na otázku Kdo bude obdělávat půdu? Odpovídá naivním způsobem: Otroci. Z toho plyne ponaučení: každý utopický režim má v konečném důsledku své otroky.*“⁷ V Anglii se nebude žít dobře, dokud se bude dělat rozdíl mezi měšťany a šlechtici. Čím jsou lepší než prostí lidé? Svůj majetek získali díky obyčejným jedincům, kteří na ně těžce pracují.⁸

Kniha má dvě části, první obecnou- *Řeč znamenitého Rafaela Hythlodai o nejlepším stavu státu*, druhou pak zaměřenou na detailnější deskripci utopického zřízení. Právě tato část je pro další analýzu stěžejní.

Ostrov pojmenoval Utopos, který přesvědčil lid, aby se začal vzdělávat. Utopie je obklopena po všech stranách mořem a skládá se z 54 měst stejně jako Anglie.

² Aínsa, F. *Vzkříšení utopi*, s. 44.

³ Název Velká Británie, označující spojení Anglie, Skotska a Walesu, byl úředně poprvé použit teprve v roce 1707, ale spisovatelé ho užívali již dávno předtím. (Maurois, s. 244)

⁴ More, T. *Utopie*, s. 129.

⁵ Tamtéž, s. 17.

⁶ More, T. *Utopie*, s. 10.

⁷ Aínsa, F. *Vzkříšení utopie*, s. 26.

⁸ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 158.

Všechna města mají stejné zřízení, a kdo se vyzná v jednom městě, dokáže se vyznat i v ostatních. Hlavním a nejdůstojnějším městem je Amaurotum. Utopijští tam žijí tam v rodinách, které mají čtyřicet členů. Amaurotum je obeháno hradební zdí a ze tří stran hlubokými příkopy, které je chrání před nepřáteli. Volí mezi sebou vladaře, který nesmí usilovat o samovládu, jinak je svržen. Tento titul mu zůstává na celý život.⁹

Práce, kterou sdílejí společně muži se ženami, je rolnictví, kterému se učí od dětství ve škole i na poli. Potom se musí každý člen ostrova věnovat jedné činnosti, kterou bude přispívat pro dobro společnosti. Ženy se většinou zabývají předením a tkaním, což jsou jedny z lehčích prací, odpovídající fyzicky slabšímu pohlaví. Odíváním se moc nezabývají, není zde důležité. Tvar ošacení se liší pouze v závislosti na pohlaví a rodinném stavu. Oděv, který by měl vydržet přibližně dva roky, si vyrábí každá rodina sama.¹⁰ Do chrámu se občané ostrova oblékají do bílého oděvu, zatímco kněz má na sobě pestrobarevné roucho.¹¹ Činnost vykonávají denně pouze šest hodin – tři dopoledne a tři odpoledne. Může se zdát, že to je krátký časový úsek, ale za tu dobu vyprodukuje tolik, kolik spotřebují. Dále se tu objevují syfogranti, kteří zastávají funkci kontrolora nad pořádkem práce. Zbývající čas tráví spánkem a vzděláním a každý člen státu si může vybrat přednášky, o které má sám zájem. Ve volném čase nesmějí vykonávat žádné hry, které by ohrožovaly jejich morálku. Nejdůležitější je zde vzdělávání ducha, ve kterém se nachází životní štěstí.¹² V renesanční Anglii je tomu trochu jinak. Tady ve volném čase dávají přednost hospodám, kde hrají různé hry a hojně popíjejí. Každý musí pracovat, jinak se dopouští přečinu, který je náležitě potrestán.¹³

Utopické město se vždy skládá z rodin, kterou řídí nejstarší člen rodiny. Ten obstarává vše, co rodina potřebuje. Veškeré produkty, o které požádá, dostává bez peněz, protože se nepředpokládá, že by žádal více, než rodina upotřebí. Chlapci v rodinách vždy zůstávají a dívky po svatbě rodinu opouštějí a odchází za svým manželem. Manželky slouží manželům, mladší lidé starším a děti rodičům. Ve společenských místnostech se scházejí na jídlo a ženy mají za úkol uvařit a vystrojit hostinu. Tato činnost náleží každé ženě v rodině a postupně se střídají. Ony sedávají na

⁹ More, T. *Utopie*, s. 58-63.

¹⁰ Tamtéž, s. 64.

¹¹ Tamtéž, s. 113.

¹² Tamtéž, s. 64-68.

¹³ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 188.

vnější straně stolu, aby mohly odcházet, aniž by rušily stolování. Kojné jsou vždy v jiných síních, které jsou zařízené k nárokům jejich dětí. Rodička by měla vždy kojit svého potomka, když jí v tom zabrání nějaké okolnosti, krmí dítě jiná kojná, kterou potom uznává jako svoji vlastní matku.¹⁴

Dívky se můžou vdát až po osmnáctém věku a u chlapců je to ještě o čtyři roky výše. Výběr ženicha nebo nevěsty provádějí tak, že žena se musí ukázat muži nahá a naopak. Dělají to proto, aby nevznikla situace, že se jednomu nebo druhému nebude líbit tělesná stránka partnera, která by bránila v budoucí rozkoši. Kritizují společnosti, kde výběr partnera závisí jen na obličeji, protože tělo je schované pod vrstvami oblečení. Manželství je u Utopijských na celý život s výjimkou smrti či cizoložství, které vede k nejtěžšímu druhu otroctví. Když se cizoložství opakuje, následuje smrt. Úkolem manželky je, aby byla mravně spořádaná a hleděla si své přirozené krásy. Nepotřebuje žádná líčidla ke zkrášlení. Vztah je založen na ctnosti a úslužnosti. Mezi občany Utopie jsou vřelé a velmi přátelské vztahy. S ostatními státy neuzavírají žádné smlouvy, protože většinou se stejně nedodrží.¹⁵

Muži se školí ve vojenství, ale i u žen je tato činnost povinná, aby v případě vypuknutí války byli všichni připraveni. Bojují jen v případě, že jim nebo jejich přátelům hrozí nebezpečí. Nemají rádi boje, kde se prolévá krev. Pociťují hnus a stud, že vítězství bylo dosaženo ztrátou životů. Ostatním národům se přiči podplácení, ve kterém se občané Utopie vyžívají. Ti to naopak pokládají jako něco hodné chvály. S pomocí úplatků se vyhýbají bojům a chrání tím svůj lid od utrpení.¹⁶ Ženy mohou doprovázet své manžely do války, jestliže chtějí, ale nedoporučuje se jim, aby se vracely bez něj nebo dětí, protože to vede k opovržení. Rodina by měla umírat společně.¹⁷

Dosáhnout utopického zřízení lze jen v takové společnosti, kde není mezi lidmi soukromé vlastnictví a peníze nejsou nejdůležitějším prostředkem.¹⁸

V uvedeném díle je prezentována ideální společnost, ve které si všichni pomáhají a jsou tu jeden pro druhého. Netrpí hmotnými nedostatky. Svou roli zde má

¹⁴ More, T. *Utopie*, s. 68-71.

¹⁵ Tamtéž, s. 91-95.

¹⁶ Tamtéž, s. 97-99.

¹⁷ Tamtéž, s. 102.

¹⁸ Hankins, J. *Renesanční filosofie*, s. 438.

určenu rovněž žena. Ženy se nepotřebují zkrášlovat líčidly a ani nenosí zlaté prsteny a řetězy. Vybírají si muže dle tělesné struktury. Žena si může sama zvolit obor, kterému se bude věnovat, a přednášky, které bude navštěvovat. Většinou se zabývají činnostmi, která je tělesně pro ně snazší, jako je například tkaní a předení. More popisuje ženu ve většině případů rovnocennou muži, což není v renesanční době obvyklé. Žena v tomto období je spíše podřízena muži, co se týče nejen otce, ale i manžela. V Utopii má žena stejná práva na vzdělání a práci jako muž. Stará se také o domácnost a rodinu, což je přirozená úloha ženy. Muž má v rodině privilegované postavení a může ženu za porušení jejích povinností potrestat. Manželka by měla být manželovi vždy oporou, proto se s ním vydává do boje, aby mu ukázala, jakou úctou je mu oddána. To také poukazuje na rovnost mezi pohlavími.

2.2. Miguel de Cervantes: *Španělka ze země anglické*

Na příkladě tohoto díla lze ilustrovat vztah mezi Španělskem a Anglií. Hlavními postavami jsou Isabela, kterou všichni označují za velmi krásnou dívku, a její královna, ve které lze spatřit královnu Alžbětu I. Je zajímavé, že se ve *Španělce ze země anglické* objevuje právě ta, která měla nepřátelské vztahy se španělským králem Filipem II.¹⁹ Prolíná se tu i víra křesťanská a protestantská.

Velitel z anglické lodě si ze své cesty do Španělska přivezl malé děvčátko jménem Isabela. Její nevlastní matka dívenku vzdělávala. Isabela byla velmi bystrá a chytrá, uměla číst, psát a hrát na všechny hudební nástroje.²⁰ Za vlády Alžběty I. nechybělo poddaným vzdělání. Zakladatel školy, tak platil odměny učitelům a stravné dětem. Ve vzdělávacích zařízeních vyučovaly dámy, jejichž úkolem bylo naučit žáky základy čtení a psaní. Inteligence v alžbětinské době převyšuje vzdělanost dnešních lidí z vyšší společnosti.²¹ Nevlastní bratr Isabely Richard se do ní zamiloval. Svěřil se se svými city rodičům, kteří ho podpořili a začali připravovat svatbu, kterou jim musela schválit královna. Rodina měla strach, protože byli všichni katolíci, kteří se tajili svým vyznáním.²² Alžběta byla vychovávána v protestantské víře a vždy zůstala protestantkou, ale povolovala i katolictví.²³ Anglická země nebyla nikdy národem

¹⁹ Říha, M. in Cervantes, *Tři příkladné novely*, s. 8.

²⁰ Tamtéž, s. 83-84.

²¹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 239-240.

²² Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 84-87.

²³ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*, s. 50-51.

založeným na náboženství. Bůh dle nich zastupoval pouze společenskou funkci.²⁴ Královna dala Richardovi úkol, jehož splněním si zaslouží Isabelu, která zůstala u Alžběty jako dvorní dáma a učila se dvorským mravům. Richard se stal velitelem na jedné lodi, s kterou plul po moři ke Španělsku pro bohatství, které náleželo královně. Napadení a krveprolití se mu jako katolíkoví přičilo, a proto dal posádce z cizí lodě svobodu. Richard do Londýna připlul s jejich korábem plným drahého koření a šperků. Díky tomu mu byla přislíbena Isabela jako jeho budoucí choť.²⁵ Tato plavba do Cádizu ve Španělsku byla skutečná a vrátila se s ohromným nákladem, z kterého měla královna velký podíl. Ve Španělsku to vyvolalo vlnu pobouření vůči Alžbětě I. a Anglii.²⁶ Hlavní komorná cítí k Isabele zášť a otráví ji jedem, který jí způsobil ztrátu vlasů, obočí a velké puchýře na obličeji. Dívka se vrátila zpět do rodného Španělska, kde čekala na svou lásku Richarda, který jí dal slib, že do dvou let za ní přijede. Chovala se velice cudně a svůj život dala do rukou kláštera. Po roce a půl doufání v příchod Richarda se chtěla stát jeptiškou, protože její nevlastní matka jí napsala v dopise o smrti jejich syna. V den, kdy měla být Isabela přijata do řádu, se ve městě objevil Richard. Svatba byla naplánovaná týden po jeho příjezdu.²⁷

V tomto díle lze vidět souznění mezi ženou a mužem, které nepřekazí zohyzdění Isabely způsobené jedem. Jejich láska zvládla mnoho překážek, jenž se jim postavily do cesty. Isabela se mohla zamilovat do někoho jiného za dobu jejího čekání, ale radši by se stala jeptiškou, než aby zavrhlá myšlenku na Richarda. Odchodem do kláštera si žena projevuje svoji cudnost a oddanost Bohu. Zde jde vidět věrnost, důvěra a pouto k muži, který jí slíbil lásku. V renesanci je žena oddána a podřízena muži, což je v té době její přirozenou daností. Isabela poslouchá své nevlastní rodiče, kteří ji vychovali. Dříve bylo obvyklé, že děti k rodičům projevovaly úctu a poslušnost.

2.3. Anglie v době renesance

„Národ nikoli pomalý a hloupý, ale ducha bystrého, důvtipného a pronikavého. Národ vynalézavý, inteligentní a houževnatý. Není mety, které by nemohl dosáhnout.“²⁸
Přibližně v roce 1485 přichází do Anglie duch renesance. Rodí se zde nová společnost

²⁴ Johnson, P. *Dějiny anglického národa*, s. 160-161.

²⁵ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 90-100.

²⁶ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 223-224.

²⁷ Cervantes, M. *Tři příkladné novely*, s. 110-127

²⁸ Johnson, P. *Dějiny anglického národa*. Citace na začátku díla.

v popředí s Jindřichem VII. a jeho nástupci, kteří Anglii přinesou silnou vládu a bohatství. Anglie nikdy neměla pevné vojsko, strážilo ji vždy přibližně sto padesát mužů. Jindřich VII. rozvíjel anglické mořeplavectví, které v době vlády Alžběty I. přineslo Anglii nevídané bohatství. První roztržka s církví vznikla v důsledku rozluky prvního manželství Jindřicha VIII. a Kateřiny Aragonské. Jindřich VIII. usiloval o to, aby manželství bylo prohlášeno za neplatné, a mohl uzavřít sňatek s Annou Boleynovou, s čímž papež nesouhlasil a Jindřich byl exkomunikován z církve. Jindřichovo heslo znělo, že římské katolictví nemůže mít dva pány, proto je potřeba si jej podrobit a prohlásil se králem anglikánské církve. Nechal zlikvidovat všechny kláštery v Anglii. V roce 1553 nastoupila na trůn katolička Marie, dcera Jindřicha VIII., která připojila opět anglikánskou církev k římskokatolické a vzala si španělského krále Filipa II.²⁹ Anglický národ jí to měl za zlé, protože nesnášel, když se do jejich věcí pletli cizinci a zejména španělské národnosti.³⁰ Po Marii nastoupila na trůn její sestra Alžběta I., která opět odpojila Anglii od Říma, ale netrestala lidi za jejich vyznání. V roce 1563 bylo vydáno 39 článků anglikánské církve. Pro chudé se vystavovaly útulky a chudé děti se učily řemeslu. Tyto domy měli mít ornou půdu, která bude zajišťovat práci a jídlo pro pána a jeho poddané. Tak a ne jinak to ustanovuje zákon z roku 1597.³¹ V alžbětinské době většina vojenských zásahů protestantské Anglie byla proti katolickým zemím Francii, Španělsku a Irsku.³²

2.4. Španělsko v době renesance

„España je ta España, bytost rodu ženského, lze ji zahrnout do pojmu žena.“³³ Renesanční doba ve Španělsku začala na přelomu 15. a 16. století a vyznačovala se silným náboženstvím. Karel I., který byl španělským králem v této době, nastoupil na trůn v roce 1500. Neznal ani španělské zákony a zvyky a mluvit španělsky také neuměl. Španělsko velmi zadlužil, neměl k němu žádný vztah. Nejdůležitější funkci církve svěřil do rukou jednadvacetiletému chlapci, který s tím neměl žádné zkušenosti. Zavedl ve Španělsku absolutismus a dostal tuto zemi na pokraj bídy. Chtěl sjednotit celou Evropu, což se mu nepovedlo. V roce 1555 byl podepsán mír v Augsburgu, který byl důležitý pro povolení protestantismu. Španělé získávali bohatství stejně jako Anglie, dobýváním

²⁹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 177-210.

³⁰ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, královny, rivalky*, s. 32.

³¹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 214-218.

³² Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 314.

³³ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 220.

Nového světa. Do řeholního nebo rytířského řádu mohl vstoupit pouze ten, kdo měl čistou katolickou krev. V roce 1556 nastoupil na trůn Filip II. Král jedl vždy v jiném pokoji než jeho manželka. Filip II. byl zatvrzelý katolík, který se čtyřikrát do roka chodil ke zpovědi a každý den chodil na mše. Během svého panování svedl mnoho válek, které stály Španělsko hodně peněz. Nakonec byl nucen vyhlásit státní bankrot. Španělsko zůstalo po jeho vládě zruinováno. Filip provedl silnou cenzuru knih a studenti nemohli studovat v zahraničí.³⁴

³⁴ Chalupa, J. *Španělsko*, s. 65-78.

3. Postavení ženy v královské rodině

3.1. Lope de Vega: *Umřít pro lásku*

Toto dílo bylo vybráno z toho důvodu, že hlavní postavou je žena jménem Clara, která je velmi oddána muži, s nímž je zasnoubena s požehnáním své paní. Celou dobu však odolává zamilovanému Macíasovi, který jí před svatbou i po svatbě zahrnuje verši. Tyto básně škodí jejímu muži Tellovi, kterému kazí jeho jméno.

Maciaso a jeho sluha pomůžou velmistrovi, když ho napadnou tři lotři a chtějí mu ukrást peníze. Velmistr pozve své zachránce na svůj dvůr, aby u něj sloužili. Když přicházejí k nádvoří, Maciaso se zamiluje do dívky jménem Clara, která už je přislíbena někomu jinému. Maciaso svého soka záhy poznává a je mu doporučeno držet se dál od jeho snoubenky. Maciaso jde bojovat s ostatními a po návratu mu král děkuje za úctu, kterou projevil. Může si vybrat, co chce, načež si vybírá svatbu s Clarou a on mu to povolí. Sděluje to velmistrovi, který s tím nesouhlasí, protože Clara je už zasnoubena a král tento slib také neporuší. Maciaso je zdrcen touto zprávou a neví, co má dělat pro získání Clary. Clara mu poví, že jestli jí přijde znova vyznat lásku, až bude Tellovou paní, tak ona bude první, která řekne svému muži, aby ho zabil.³⁵ „*Neříká se právem, ze všech národů, že Španělé si nejvíc vážít znají žen? Úcta k ženě zdobí španělského muže, který k nohám uctívané paní svůj majetek, pověst, veškeré své zboží, ba i vlastní život bez váhání složí.*“³⁶ Clara a Tello byli sobě zaslíbeni před knězem a velmistr domlouvá Maciasovi, aby zanechal své touhy po Claře. Macias je zatknut a odveden do věže, kde pořád píše své zamilované básně, které škodí Tellovi a jeho manželce. Tello poháněný žárlivostí a zlostí hodí kopí přes mříže a zabije Maciase, což vede k jeho zadržení.³⁷

Clara je ukázkou ctnostné a oddané ženy, která má svolení k sňatku od své paní. Dívky, které se staraly o domácnost jako služebné, musely mít svolení jejich hospodářky. Cudnost ženy byla u žen v renesanci na prvním místě. Cizoložství se velmi přísně trestalo. Dobrá pověst ženy je důležitá, jestliže se o ni nestará, je pomluvami zasažen manžel i rodina dívky.

³⁵ Lope, V. *Umřít pro lásku*, s. 4-40.

³⁶ Tamtéž, s. 43.

³⁷ Tamtéž, s. 57-78.

3.2. William Shakespeare: *Jak se vám líbí*

Toto dílo bylo zvoleno kvůli hlavní postavě Rosalindy, představující proti ostatním postavám zejména dominantní a iniciativní ženu. Ve dvou třetinách děje se Rosalinda vydává za chlapce Ganyméda. Tento převlek pro ni znamená únik a poznání zamilovanosti Orlanda. Skrývá zde svoji ženskost, aby mohla být sama sebou a neschovávat se za vznešenou Rosalindu. Tato přetváření se do osoby druhého pohlaví byly zcela běžné hlavně při karnevalech nebo svátcích v alžbětinské době.³⁸

Orlando jde bojovat se zápasníkem Charlesem, zde také potká Rosalindu a oba se do sebe ihned zamilují. Rosalinda mu daruje řetízek a vyzná mu lásku, Orlando je její krásou tak očarován, že ze sebe nedokáže vydat hlásku.³⁹ Co se týče námluv, jsou ženy v renesanci pasivní, ale Rosalinda naopak přebírá iniciativu. Její energie a upovídánost jsou hlavními znaky celého díla.⁴⁰ Orlando v boji vyhraje a jeho bratr ho chce proto zabít. Ten však uteče i se svým věrným starým sluhou do Ardenského lesa. Rosalinda je také vyhnána ze dvora svého strýce, protože zastiňuje svoji sestřenicí Célii. K Rosalindě, která uteče do Ardenského lesa s úmyslem nalezení svého otce, bratra vévody, se přidá právě její sestřenice Célie, která má v Rosalindě nejlepší přítelkyni.⁴¹ „*Ty a já jsme jedno. Nás že by rozvedli? My rozešly se? Ne! Ať si otec hledá jinou dceru!*“⁴² Dívky se převlečou, aby je někdo nepřepadl. Rosalinda se přestrojí do mužských věcí a přijme jméno Ganyméd, aby chránila Célii, tedy Aliénu při útěku. Rosalinda a Célie si koupí v Ardenském lese salaš a pastviny. Orlando vyřezává do stromů a polepuje je verši, které opěvují lásku k Rosalindě. Ganyméd v postavě Rosalindy radí Orlandovi, jak se vyléčit z toho pobláznění. Tady můžeme opět vidět, jak manipuluje s Orlandem. Poradí mu, aby si v Ganymédovi představoval jeho vyvolenou a jmenoval ho Rosalindou.⁴³ Muž, když podlehne půvabům ženy, ztratí budoucnost, cíle, vůli a zapomíná na své povinnosti. Stává se otrokem žádostivosti a chtivosti. Žena je pro něj čarodějkou, která představuje vášeň a rozkoš, kterou mu poskytuje.⁴⁴ Orlando se uchází o Ganyméda jako o svou Rosalindu. Ganyméd odhalí svoji ženskost. Rosalinda přichází v krásných bílých šatech a koná se svatba. Hru

³⁸ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 253.

³⁹ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 367-370.

⁴⁰ Hilský, M. *Shakespeare a jeho svět*, s. 252-253.

⁴¹ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 374-375.

⁴² Tamtéž, s. 374.

⁴³ Tamtéž, s. 375-408.

⁴⁴ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 95.

ukončuje opět hlavní postava Rosalinda svým epilogem. Zde se objevuje neobvyklost, spočívající v ukončení děje ženou.⁴⁵

V tomto díle budu analyzovat postavu Rosalindy a Célie. Rosalinda je dominantní žena, což v renesanční době není konvenční, ale na druhou stranu v Shakespearových hrách je většina ženských postav průbojných a temperamentních. Její dominantnost lze vidět v průběhu celého děje. Ona udává směr celé hry. Célie doprovází Rosalindu na útěku z domu, neuposlechla svého otce, který jí zakázal odejít z domu. V renesanční době děti své rodiče hlavně otce, který je hlavou rodiny, poslouchají na slovo.

3.3. Alžběta I. a Filip II.

Alžběta nastoupila na trůn 17. listopadu 1558 po smrti své sestry Marie, která ji dala před svým skolem požehnání z donucení jejího manžela Filipa II., protože pro něj a Španělsko je lepší protestantská země než Francie plná politických ambicí. Lid novou dědičku trůnu uvítal.⁴⁶ Knox prohlásil, že „*povýšit nějakou Ženu, aby měla ve svých rukou vládu, nadřazenost, vliv, či moc nad jakýmkoli královstvím, odporuje přírodě; protiví se to Bohu, jde o věc, která je v největším rozporu s jeho zjevenou vůlí a schváleným řízením osudu, a konečně to je rozvrácení veškerého pořádku, vši slušnosti a spravedlnosti.*“⁴⁷

Filip II. se stal nástupcem trůnu o tři roky dříve než Alžběta. Pocházel z katolické země a on sám byl silně věřící katolík, který trávil modlitbami mnoho času.⁴⁸ Alžběta byla nejčastěji vychovávána mimo královský dvůr, kde získala své vzdělání. Byla velice inteligentní a uměla plynne mluvit i psát několika jazyky. Odborné četbě se věnovala celý svůj život. Hrála i na hudební nástroje, ale v hudbě si moc nelibovala.⁴⁹ Alžběta podporovala rovněž Shakespeara v jeho tvorbě, některé jeho hry si přímo sama vyžádala a inscenace jeho dramát navštěvovala.⁵⁰ Filip II. byl také velice vzdělaný. Zajímal se o astronomii, historii, filosofii, matematiku, řečtinu, latinu a další.⁵¹ Anglie je stát, který nebyl nikdy založený na náboženství, a Alžběta byla protestantka, která považovala náboženské vyznání za nebezpečné, co se týče politiky. Nesnášela násilí, a proto chtěla,

⁴⁵ Shakespeare, W. *Komedie- Jak se vám líbí*, s. 440-445.

⁴⁶ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivaly, královny*, s. 43-44.

⁴⁷ Tamtéž, s. 44.

⁴⁸ Parker, G. *Filip II. španělský král z rodu Habsburků „Nejmocnější křesťanský vládce,*“ s. 28-29.

⁴⁹ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivaly, královny*, s. 120- 121.

⁵⁰ Hilský, M. *Shakespeare a jeho svět*, s. 259-261.

⁵¹ Parker, G. *Filip II. španělský král z rodu Habsburků „Nejmocnější křesťanský vládce,*“ s. 27.

aby Anglie byla zemí, kde bude bezpečno. Zastavila zabíjení a popravy, které byly vyvolány náboženskými důvody. Několik lidí poslala na smrt, ale trpěla při tom, jako kdyby měla zemřít sama.⁵² Na sňatek s Alžbětou pomýšlelo mnoho mužů. Byl mezi nimi i Filip II., který u ní také neuspěl,⁵³ protože ona ani její lid Španělsko bylo pro Anglii nepřátelským státem.⁵⁴ „*Královna Alžběta nesnášela žlutou barvu. Žlutá byla barva zbabělců i vlajky katolického Španělska, tehdejšího úhlavního nepřítele protestantské Anglie.*“⁵⁵

Usedla-li žena na trůn, bylo to v renesanci vnímáno jako přechodný stav a to z toho důvodu že, nemá takovou výdrž a propadá svým vášním a citům. Důležité je, aby její činy byly vedeny mužskou rukou. Povinností ženy je plodit děti, proto i panovnice by se měla vdát, zajistit dědice koruny a přenechat politiku svému manželovi.⁵⁶ Královna se zaslíbila při své korunovaci svému národu Anglii.⁵⁷ „*Jsem zavázána manželovi, jímž je anglické království.*“⁵⁸ Alžběta se v mnohém podobala svému otci Jindřichu VIII., po kterém zdědila vlastnosti, jako je silná vůle, vládychtivost a rozvážnost.⁵⁹ V roce 1588 se střetlo anglické loďstvo se španělským, Alžběta I. vystoupila před své muže v brnění a prohlásila:⁶⁰ „*Vím, že tělem jsem jen slabá a nerozumná žena, ale mám srdce a kuráž krále, krále anglického, a budu bránit svou zem a své milované lidi do poslední kapky krve.*“⁶¹ „*Sama chci být vaším velitelem a soudcem a odměnit každý šlechtný čin.*“⁶² Angličtí piráti několikrát zdemolovali loďstvo Filipa II. a proto musel dvakrát vyhlásit státní bankrot. Vítězství Anglie se slaví ještě dlouho dobu po bitvě. Královna z pirátství měla velký podíl, kterým zaplňovala státní pokladnu.⁶³ V roce 1598 umírá největší rival Alžběty Filip II.⁶⁴ Alžběta vládla čtyřicet čtyři let a 24. března 1603 umírá.⁶⁵

⁵² Johnson, P. *Dějiny anglického národa*, s. 159-162.

⁵³ Tamtéž, s. 50.

⁵⁴ Tamtéž, s. 32.

⁵⁵ Hilský, M. *Shakespeare a jeho svět*, s. 265.

⁵⁶ Freischmidtová, S. J. *Trůn a popraviště- Alžběta I. a Marie Stuartovna*, s. 187.

⁵⁷ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*, s. 59.

⁵⁸ Tamtéž, s. 59.

⁵⁹ Polišenský, J. – Ostrovská, S. *Velké a malé ženy v dějinách lidstva*, s. 49.

⁶⁰ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 48.

⁶¹ Poberová, S. – Denková, M. *Nejmocnější ženy Evropy*, s. 131.

⁶² Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 48.

⁶³ Freischmidtová, S. J. *Trůn a popraviště- Alžběta I. a Marie Stuartovna*, s. 450.

⁶⁴ Tamtéž. 463.

⁶⁵ Tamtéž, s. 474.

4. Pojetí ženy v renesanční době

4.1. Lope de Vega: *Vladařka závist aneb zahradníkův pes*

Tomuto dílu bude pozornost věnována z toho důvodu, že se zde vyskytují dvě protikladné postavy žen. Jedna z nich je Diana, paní domu, která se chová dominantně a chladně a již záleží jen na společenském postavení. Druhá se jmenuje Marcela a slouží v domě jako děvečka. Obě ovšem milují stejného muže Teodora, který je Dianinou pravou rukou. Marcelina láska je opěťovaná, zatímco v Dianě vzrůstá vlna žárlivosti a snaží se jejich zamilovanost překazit. Název díla přesně vystihuje děj, titul zároveň označuje jedno staré španělské pořekadlo, které znamená, že člověk něco nechce, ale druhým to také nepřeje.⁶⁶

Diana je vdova, která má ve svém domě hodně služebnictva. V noci slyší nějaký hluk, který vychází ze sálu, vzbudí všechny sloužící a zjišťuje, co se děje. Zavolá si k sobě i děvečky a jedna se jí přizná, že za ní přišel milenec jménem Teodor, který se Marcele dvoří a skládá pro ni básničky. Ona jim zakáže jejich lásku. V paní domu se projevuje žárlivost a závist, protože ona sama pomýšlí na Teodora, ale ke vzplanutí jejího zamilování překáží jeho nižší společenské postavení. Diana napíše dopis a nechá si poradit od Teodora, jestli přinese užitek a může ho poslat. Ve skutečnosti je to psaní pro Teodora, který má také sestavit list jako odpověď Dianě. Ten nakonec zjistí, že dopis je určen jemu a vyzná se Dianě ze svých citů, ale ta ho odmítne. On nedokáže pochopit, proč ho nechce a brání jemu a Marcele ve svatbě, načež ho fyzicky napadne za troufalost.⁶⁷ Teodor se k Dianě vyjadřuje takto: „*Ach, milují-li takto velké dámy, nejsou to ženy, ale fúrie*“.⁶⁸ Nápadníci Diany si najmou muže, který má zabít Teodora, ale shodou okolností se jedná o Teodorova přítele, který ho nezradí a najde hraběte Ludovica, kterému se ztratil syn jménem Teodor. Teodor se bude vydávat za jeho syna, aby se mohl ucházet o Dianinu přízeň. Dianě se tato nová společenská rovnost zamlouvá. Teodor se poté přizná, že paní domu lhal. Diana to přijme s klidným srdcem a lásce už nemůže nic zabránit.⁶⁹ „*Není síla, která by zadržela ženu, jestliže opravdu miluje*“⁷⁰

⁶⁶ Lope, V. *Vladařka závist aneb zahradníkův pes*, s. 122.

⁶⁷ Tamtéž, s. 60-124

⁶⁸ Tamtéž, s. 124.

⁶⁹ Tamtéž, s. 131-159.

⁷⁰ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

Díla Lopeho de Vegy jsou vždy založená na lásce, se kterou se setkáváme i zde. Diana se tu projevuje stejnými právy jako muž.⁷¹ Paní domu je žena, u které nejdřív láska není na prvním místě, až když pozná, že Teodora má ráda jiná, začne se v ní projevovat cit. Chová se dominantně, ale je to i tím, že nad ní není žádná autorita, které by byla podřízena. Nedokáže se rozhodnout, co je pro ni důležitější, jestli samota nebo láska. Na konci hry se nechá vést mužem. V této hře se ukazuje, jak dříve bylo nepřijatelné, aby lidé, kteří jsou součástí vyšší šlechty, byli zamilováni do jedinců z nižší společnosti.

4.2. Lope de Vega: *Svůdná Fenisa*

Hlavní postavou tohoto díla je kurtizána Fenisa, která svádí muže, aby jí nosili dárky. Zároveň na ně vymýšlí různé lsti, díky kterým získává jejich bohatství, ale jak je známo, kdo chce více i nakonec nemá nic, což v této hře to platí dvojnásobně. V okamžiku, kdy Fenisa usiluje o získání majetku, je na všechny milá a sladká. Jakmile dosáhne svého, chová se zákeřně a podle.

Fenisa a její komorná jdou k přístavu, kde hledají nějakého bohatého cizince. Uvidí obchodníka ze Španěl a dá se s ním do řeči. Ten má sluhu, který je velmi obezřetný a vyptává se komorné, jakého druhu dámy je její paní.⁷² Kurtizány se oblékaly do drahých dlouhých šatů, proto je nebylo možné rozeznat od ostatních žen. Mluvily stejně vznešeně jako dámy od dvora.⁷³

Fenisa pozve muže z přístaviště k sobě domů a sladkými řečmi se snaží, aby se do ní zamiloval. Daruje mu mnoho dáreků a ten nabývá domnění, že Fenisa k němu chová nejcennější cit.⁷⁴ Fenisa si vymyslí, že jí přišlo psaní od bratra, v němž ji informuje, že pokud nesežene dva tisíce dukátů, zabijí ho. Lucindo, obchodník ze Španěl, pošle sluhu pro peníze. Komorná Fenisy hned váček se zlatáky schová. Lucindo je pozvaný na večeři, a když přijde za svou milou, vidí u ní jiné muže. Lucindo se svým sluhou vymýšlejí lest, aby se Fenisa poučila ze svých činů. Opět se spolu potkají a Fenisa se přetvařuje a zahrnuje ho láskou. Musí sehnat tři tisíce dukátů pro Lucinda, který jí za to

⁷¹ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

⁷² Lope, V. *Svůdná Fenisa*, s. 22-24.

⁷³ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 534.

⁷⁴ Lope, V. *Svůdná Fenisa*, s. 45-63.

slíbil látky, krajky a šperky. Lucindo se svým společníkem lodí rychle odplouvá a Fenisa přichází o všechno.⁷⁵

Fenisa je mladá žena, která se živí prostitucí a předstíranou láskou k mužům se snaží získat jejich bohatství. Činnost kurtizán byla v renesanční epoše tolerována, a proto se tyto ženy objevovaly v hojném počtu. Na první pohled byla kurtizána k nerozeznání od vznešených dvorních dam, ale stále patřila do nižšího společenského postavení. Kurtizány byly podřízené mužům, přestože mohou dělat, co chtějí, musí muži, kterému je v dané chvíli oddána, splnit všechna jeho přání.

4.3. Lope de Vega: *Dorotea*

Dorotea je zamilovaná do chudého Fernanda, se kterým se schází už pět let. Její matka Teodora jim to schvalovala do té doby, než si ji začal namlouvat bohatý kavalír z Indie. Fernando přirovná ženu ke zlatu.⁷⁶ „*Všichni je zatracují a všichni po nich touží.*“⁷⁷ Dorotea poslechne matku a rozejde se s Fernandem. Dorotea vyčítá Fernandovi, že muži se chovají jako cizí.⁷⁸ Ten jí odpovídá: „*Naopak, jako domácí; však naši první domovinou jste vy, ženy, a nikdy z ní neodejdeme.*“⁷⁹ Lope de Vega to přirovnává k prvnímu nádechu renesance, láska, která nekončí a naopak se obnovuje.⁸⁰ Matka provází dceru životem a učí ji všemu, co je v manželství nutné vědět. Dívky zase mají své povinnosti k domácnosti, kde žijí, tak jako Dorotea. Dorotea uvidí odjíždět Fernanda a spolkne prsten s diamantem, aby umřela. Gerarda se přimlouvá za Doroteu, která přežila, u Dona Bely, kavalíra z Indie. Snaží se od něho získat peníze a oblečení pro sebe.⁸¹ Úkolem muže je dvořit se dámě, kdykoliv se k tomu naskytne příležitost.⁸² Dary pro Doroteu jsou dobrým skutkem, od kterého se očekává, že bude oplacen. Don Belo si tím kupuje její přízeň. Podstatou daru je něco za něco.⁸³ Dorotea se baví se svou služkou o povaze mužů. Celia říká, že tu převzali od žen, protože se z žen narodili, ale Dorotea jí odpovídá, že naopak my pocházíme z mužů,⁸⁴ protože pocházíme z mužova

⁷⁵ Lope, V. *Svůdná Fenisa*, s. 105-188.

⁷⁶ Lope, V. *Dorotea*, s. 23-32.

⁷⁷ Tamtéž, s. 32.

⁷⁸ Tamtéž, s. 42.

⁷⁹ Tamtéž, s. 42.

⁸⁰ Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 84.

⁸¹ Lope, V. *Dorotea*, s. 60-67.

⁸² Mikeš, V. *Divadlo španělského zlatého věku*, s. 62.

⁸³ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 578.

⁸⁴ Lope, V. *Dorotea*, s. 71.

žebra, a proto jsou jim ženy podřazeny.⁸⁵ Don Belo navštíví Doroteu v jejím domě a přinese jí nějaké pozornosti. Dorotea prokáže svoji vzdělanost tím, že muži z Indie zahraje na harfu. Sluha Dona Bely upozorňuje pána, že kdyby Dorotea měla příležitost, opustila by ho. Don Belo se domnívá, když je jeho vyvolená urozeného původu a vedou ji k tomu povinnosti, že by se ho nezřekla.⁸⁶ „Žena je často proměnlivá, nešťastný je ten kdo jí věří.“⁸⁷ Fernando se vrátil zpět a Dorotea mu napsala dopis. Myslí si, že když se nevytratila její láska k němu, tak jeho určitě také ne. Fernando se svým přítelem jdou pod okna Dorotey a hrají na kytaru písně.⁸⁸ Fernando se odpoutal od Dorotey a zamiloval se do Marfisy, ženy, se kterou byl vychován. Don Bello byl zavražděn,⁸⁹ a Dorotea promluvila slovy: „*Má láska skončila v žárlivosti, moje žárlivost ve vzteku, můj vztek v šílenství, mé šílenství v zuřivosti, má zuřivost v touze po pomstě, má pomsta v slzách a mé slzy v tom, že mé oči vyvrhují z mého srdce jed.*“⁹⁰

V tomto díle je hlavní postavou Dorotea, která na přání své matky opouští Fernanda. V renesanční době dívkám manžela vybírali vždy rodiče, protože oni rozhodovali, s kým se smějí scházet a s kým ne. Záleželo hlavně na majetkových poměrech. Sňatky nebyly uzavírány z lásky, ale k prospěchu rodiny. Dorotee byl dohazován jiný muž, který byl bohatý. Dorotea je vzdělaná žena, která umí hrát na hudební nástroje, což bylo obvyklé ve vyšších vrstvách.

4.4. William Shakespeare: *Mnoho povyku pro nic*

Dílu *Mnoho povyku pro nic* byla věnována pozornost proto, že se zde objevují dvě ženy - Hero a Beatrice, dvě protikladné sestřenice. Hero se chová velmi cudně, je krásná a tichá dívka. Beatrice je pak jejím opakem, hodně povídá ve veselém duchu, používá v mluvě břitkost, která není vhodná pro dámu a o lásce nechce ani slyšet. Tyto příbuzné pocházejí z vyšší společnosti.

Benedik přichází z války a stále se hašteří s Beatricí, která si nenechá nic líbit. Oba se vyhýbají lásce, ani jeden nepomýšlí na svatbu.⁹¹ Beatrice je toho názoru, že

⁸⁵ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 17.

⁸⁶ Lope, V. *Dorotea*, s. 107-166.

⁸⁷ Polišínský, J. - Ostrovská, S. *Velké a malé ženy v dějinách lidstva*, s. 42.

⁸⁸ Lope, V. *Dorotea*, s. 171-175.

⁸⁹ Tamtéž, s. 308-314.

⁹⁰ Tamtéž, s. 304.

⁹¹ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 9.

láska je jen na začátku vztahu, potom ubývá, až se vytratí úplně.⁹² „*Shrnuje to do stručného vzorce: námluva, svatba, pokání.*“⁹³ Přítel Benedika Claudio, se zamiluje do Hero. Nejdříve se však ptá na její majetek a nenamlouvá si Hero sám, ale skrze prostředníka.⁹⁴ V renesanci bylo běžným jevem, zjišťovat výši věna budoucího partnera. To dokazuje, že Claudiova náklonnost není až tak vážná. Sňatek vždy dojednávají jiní lidé, většinou rodina nebo profesionální agenti.⁹⁵ Už je domluveno s otcem Hero, kdy budou oddáni mnichem, zatímco její otec a jeho přátelé připravují lest na Benedikaa namluvují mu, že ho má Beatrice moc ráda. Chtějí, aby i on projevil city k ní. Na Beatrice je připravená stejná past, ale od sestřenice Hero, která s komornou vyzdvihuje Benedika do výšin s úmyslem, aby to její příbuzná slyšela.

Nepřátelé Claudia na něho vymysleli léčku, spočívající v přistizení Hero jako nevěrnici. Ta se mezitím strojí na svatbu se svým mužem. Claudio ji před všemi lidmi zostudí, že se schází s jiným mužem, který jí zpívá pod okny zamilované písně.⁹⁶ Žena prokazuje cizoložstvím, že není jen jednoho muže, že není jeho věc. Většinou je nařčena bezdůvodně, stačí zavdat malé podezření a může být vypovězena ze společnosti. Manžel však nese také vinu na prohřešku své ženy, protože si ji nedokázal udržet. Ve Španělsku byla hříšnice nejprve svlečena před celou vesnicí a poté ukamenována, utopena či upálena.⁹⁷ Hero v důsledku obvinění omdlela, ale všichni ostatní si mysleli, že žalem umřela. Benedik s Beatricí jí pomáhají postavit na nohy a přitom si vyznávají lásku. Mnich poradí vladaři, aby dceru pochoval a vystavil jí pohřeb, jak se sluší. Claudio zjišťuje, že byl podveden a Hero se nescházela s jiným mužem. Je zarmoucen, že svým osočením svou milou zabil. Jeho tchán ho přijímá jako syna a ukazuje mu, že jeho vyvolená stále žije a dvěma svatbám už nic nebrání.⁹⁸

Beatrice se vymyká obrazu renesanční ženy, ale naopak Hero je jejím příkladem. Beatrice je dominantní žena, která si nenechá nic líbit a se vším si poradí vždy sama, což není v renesanční epoše obvyklé. Nechce se vdávat, protože se nechce vzdát své

⁹² Greenblatt, S. *William Shakespeare- Velký příběh neznámého muže*, s. 112.

⁹³ Tamtéž, s. 112.

⁹⁴ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 12-15.

⁹⁵ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 232-233.

⁹⁶ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 30-57.

⁹⁷ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 122-124.

⁹⁸ Shakespeare, W. *Mnoho povyku pro nic*, s. 62-90.

rovnosti, co se týče mužů. Na její sestřenici Hero je nastražená past, která by měla prokázat její nevěru. Hero je oddaná Claudiovi. Cizoložství se trestá nejvyššími tresty. Claudio Hero také potrestal tím, že ji zostudil přede všemi. Žena by si měla chránit svou dobrou pověst.

4.5. William Shakespeare: *Veselé paničky windsorské*

Shakespearovy *Veselé paničky windsorské* byly vybrány z důvodu představení ženy v měšťanském prostředí. Hlavní postavy představují dvě ženy a rytíř Jan Falstaff, který se je snaží obelstít, což se mu nepodaří. Předpokládá se, že toto dílo si měla objednat sama královna Alžběta I., protože jí zajímala postava Falstaffa a přála si ho vidět zamilovaného. Tato informace však není nikde doložena.⁹⁹

Rytíř Jan Falstaff nechal poslat po svém sluhovi dva milostné dopisy. Jeden je pro paní Brouzдалovou a druhý pro paní Pažoutovou.¹⁰⁰ Falstaff není zamilován do těchto dam, ale chce jen získat jejich peníze.¹⁰¹ Jelikož jsou ženy přítelkyně, pověděly si o psaních a plánují, jakou zvolí pomstu. Jejich manželé se vše dovědí od bývalých sloužících rytíře Falstaffa. Manžel paní Brouzдалové se vydal do hospody za rytířem Janem, ale představil se pod jménem jako pan Břídil. Dožaduje se pomoci od Falstaffa, protože miluje paní Brouzдалovou, ale ona ho odmítá, i když dle jeho slov ostatní přijímá velmi laskavě.¹⁰²

Paní Brouzдалová odpověděla v dopise pro Falstaffa, ať přijde v deset hodin. Sousedka Pažoutová se schová při příchodu rytíře a hlídá, jestli nejdou jejich manželé, kteří se zrovna vrací z hospody s polovinou vesnicí. Sousedky nacpou Jana do koše se špinavým prádlem, který nechají sloužícími odnést k Temži.¹⁰³ Paní Brouzдалová si smluvila další návštěvu milence, kterou přeruší paní Pažoutová. Falstaffa převlečou za tetu služebné, kterou pan Brouzdal nemá rád. Ten záhy přichází domů s doprovodem. Falstaffa v převlečení zmlátí holí, protože tetu služebné je čarodějnice a donašečka.¹⁰⁴ Žena by měla dbát na své dobré jméno, jestliže o ní vzniknou pomluvy, většinou to poškodí celou rodinu a žena se od špatné pověsti již nedokáže odprostit, pouze v tom

⁹⁹ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 212-213.

¹⁰⁰ Shakespeare, M. *Veselé paničky windsorské*, s. 20.

¹⁰¹ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 213.

¹⁰² Shakespeare, W. *Veselé paničky windsorské*, s. 31-47.

¹⁰³ Tamtéž, s. 59-65.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 82-88.

případě, jsou-li doloženy náležitě důkazy o její čistotě a moudrosti.¹⁰⁵ Manželky vše řeknou svým choťům a společně připravují plán, kterým potrestají choutky rytíře Jena. Opět si s ním domluví schůzku, kterou potřeťí potvrdil. Nyní se setkají v lese u dubu a Falstaff má mít na hlavě paroží, a když spolu hovoří, objeví se skřítkové, elfové a víly. Začnou rytíře štípat a podpalovat, protože legenda lesa zní, kdo začne hořet, nemá čisté srdce. Poté se vydařené léčce všichni zasmějí.¹⁰⁶ Třikrát se Falstaff pokusil podvádět spořádané manželky a třikrát se dočkal jen výsměchu. Paní Brouzďalové se podařilo získat rovnou dvě vítězství. První bylo zbavení se rytíře a druhé odnaučení manžela žárlit.¹⁰⁷

V tomto díle můžeme opět pozorovat dominantnost ženy, která žije v měšťanské společnosti. Ženy, aby si zachovaly oddanost k jejich manželům, vymýšlejí lži na Falstaffa, který se jim dvoří, aby získal jejich majetek. Povinností ženy je dbát na svou dobrou pověst, což v tomto díle měšťanky splňují.

4.6. Miguel de Cervantes: *Žárlivý Estremadurec*

Leonora je mladá dívka, která pochází z chudé rodiny. Rodiče ji zasnoubí se starým bohatým mužem. Ona i přes velký věkový rozdíl mezi ní a Carrizalem rodiče poslechne. Po celou dobu jejich žití je cudná a oddaná svému muži.

Carrizales je starý, bohatý a velmi žárlivý muž. Představa, že by se měl oženit, v něm vyvolává nedůvěru a podezřívavost, než uvidí čtrnáctiletou dívku Leonoru v okně. Požádal její rodiče o ruku a ti s tím souhlasili. Šaty pro Leonoru nechal ušít na jiné dívce, protože si nedokázal představit, že by se ji dotkl jiný muž. Poté nechá postavit dům, kde jsou všichni sloužící ženy, kromě kuchaře, který s nimi dům neobývá. Jsou tam otočné dveře, které pán stále zamyká klíčem, jenž pasuje do všech zámků. Carrizales se chová ke sloužícím a své ženě velmi slušně a mírně. Leonora se tak po čase zamiluje do svého muže. Lidem v okolí bylo divné, že dům je pořád zamčený. Jeden mladík chtěl proto zjistit, co se ve stavení děje. Spřátelil se s kuchařem a slíbuj mu, že ho naučí hrát na kytaru. Další den obstaral nářadí, aby kuchař mohl otevřít. Komorné uslyšely také hudbu a přivedly i Leonoru. Všechny stály za dveřmi a poslouchaly. Další den jim mladík přinesl masť na spaní, kterou Leonora pomazala

¹⁰⁵ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 125

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 90-110.

¹⁰⁷ Hilský, M. *Shakespeare a jeviště svět*, s. 219.

svého chotě, aby se neprobudil. Sebrala mu klíč a pustila hudebníka do galerie. Ten musel přísahat, že nebude dělat nic jiného, než mu Leonora přikázala, protože služebné byly panny a manželka pána byla oddána jen jemu.¹⁰⁸ Žena by měla mít na paměti, že její manžel je pánem domácnosti a některé věci jsou ženě nepřipustné. Zákony nevyžadují stejnou čistotu muže jako ženy. Její povinností je starat se o svou cudnost.¹⁰⁹ Kytarista přišel za Leonorou do síně a začal ji svádět, ale Leonora se nedala. Potom oba usnuli velkou únavou. Carrizales se probudil a nemohl najít svou ženu. Našel ji, jak spala jinému muži v náručí. Odešel k sobě do pokoje a padl do mrákot. Na smrtelné posteli pověděl Leonoře, že po něm vše zdědí a dal jí požehnaní na sňatek s jinochem, se kterým se objímala. Leonora po jeho smrti vstoupila do kláštera, aby byla pořád věrna svému manželovi.¹¹⁰

Leonora si brání svou cudnost, kterou Vives označuje za nejdůležitější povinnost ženy. Dívka opět vstupuje do kláštera, kde hledá souznění s Bohem. V renesanční době bylo běžné, že mezi partnery byl velký věkový rozdíl. V tomto díle se jedná o šedesát let rozdílu. Toto lze zpozorovat hlavně mezi vyšší šlechtou, která si tím zaručovala přízeň a bohatství jiné země. Na jednu stranu se Leonora nechala přemluvit k poslechu kytaristy, což může vypovídat o tom, co napsal Meung ve svém díle *Román o růži*, že žena je i ve svých myšlenkách nevěrná.

4.7. Žena v době renesance

Renesanční žena není zobrazovaná s tváří. Jsou pro ni určující role, kterými muž neoplyvá, žena je totiž matkou, dcerou, pannou, kurtizánou nebo čarodějnici, ale muž může nabýt jakékoliv role, může se stát humanistou, dobrodruhem nebo válečníkem.

Povinnost ženy spočívala v rození dětí.¹¹¹ Dle Gaspara tím žena získává nižší postavení než muž. Žena je v renesanci považována za nedokonalost přírody¹¹² „*Renesanční muž se rodí z renesanční ženy*“¹¹³ Ženy, které byly urozeného původu, měly většinou více dětí než matky z nižší společnosti, protože musely zajistit svého následníka. Ženy z vyšší společnosti své děti nekojily, měly k tomu odpor, díky tomu se

¹⁰⁸ Cervantes, M. *Příkladné povídky- Žárlivý Estremadurec*, s. 48-73

¹⁰⁹ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth- century manual*, s. 232

¹¹⁰ Cervantes, M. *Příkladné povídky- Žárlivý Estremadurec*, s. 76-81.

¹¹¹ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 209-210.

¹¹² Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 16.

¹¹³ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 209.

u nich neprojevovalo laktační období, které by bránilo v dalším otěhotnění. Děti dávaly kojným, které se o ně postaraly a dostaly za to odměnu.¹¹⁴ Vives říká, že mateřským mlékem dostává dítě dispozice k určitému chování.¹¹⁵ Matky se obávaly porodu a smrti dítěte, protože byla velká úmrtnost novorozeňat a všude mnoho nakažlivých nemocí. Některé chůvy, ale i rodiče se dítěte zbavovali, protože bylo nechtěné. Tento čin byl potrestán smrtí spočívající v utopení či upálení.¹¹⁶

Další role ženy je manželka. Žena se nejdříve zodpovídá svému otci, potom manželovi. Otec svou dceru může komukoliv provdat. Probíhá zde převod majetku z rodiny na rodinu, protože dívka je vybavená věnem, které potom náleží choti.¹¹⁷ Otec už ke svému zeti nemá žádné jiné povinnosti, co se týče peněz. V některých částech Evropy mohla manželka zdědit majetek,¹¹⁸ což lze vidět v díle *Vladařka závist aneb zahradníkův pes* od Lope de Vegy. Všechny dcery v rodině se nemohly vdát, protože by to byl velký výdaj. Syn nebo dcera se mohou vzepřít rodičům, ale většinou dojde k vydědění dítěte. Manželství bylo dříve svazkem trvalým, narušit jej mohlo cizoložství.¹¹⁹ Dle Jeana de Meunga je žena nevěrná ve svých tužbách a myšlenkách. „*Všechny jste, budete nebo jste byly děvkami, bud' skutkem nebo pouhou myšlenkou.*“¹²⁰ Byla-li manželství uzavřena jakýmkoliv způsobem, plná lásky a pochopení, kdy manželé fungovali, jako podpora a útěcha toho druhého, ale stále mělo platit, jak v protestantském i katolickém svazku, že bude vládnout muž a žena bude poslušná.¹²¹ Podmínky života ženy jsou mnohem těžší, než podmínky muže. Musí toho zvládat více. Stará se o děti a o domácnost. Obstarává i těžké práce jako je orání, setí, okopávání. Žena při velké námaze časem ztrácí svůj půvab.¹²² V Anglii se ženy mohly stát členkou cechů. Přibývaly obchodnice, které musely obejít zákony, ale stále byly nuceny žít v závislosti na manželovi, otci. Některé ženy se živily i prostitucí, která byla renesančními státy tolerována. Kurtizány většinou byly vzdělané a hezky oblečené, jako manželky šlechticů.¹²³ Toho si můžeme všimnout v díle *Svůdná Fenisa* od Lope de

¹¹⁴ Tamtéž, s. 212-213.

¹¹⁵ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 54.

¹¹⁶ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 213.

¹¹⁷ Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 226.

¹¹⁸ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 215.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 215-216.

¹²⁰ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 15.

¹²¹ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 217.

¹²² Beauvoirová, S. *Druhé pohlaví*, s. 64.

¹²³ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*. s. 220-223.

Vegy. Dívky odcházely do klášterů dobrovolně i z donucení. Měly hodně času na studování a čtení. Zakládaly školy, kde samy vyučovaly. Ty, co přišly do kláštera dobrovolně, byly věřící a chtěly si zachovat svou cudnost a dosáhnout jednoty s Bohem.¹²⁴ Matka by si měla zakládat na výchově dívek. Ty by měly být cudné, skromné a poctivé ve větší míře, než se vyžaduje u chlapců.¹²⁵ Protestantismus naopak nabízel svobodu, kde čtenářky nalézaly ve čtení bible i ženskou povahu.¹²⁶ „*Eva nepocházela z Adamovy hlavy, není mu nadřazena, jelikož však nepochází z jeho nohy, není mu ani podřízena. Žebro zaručuje rovnocennost.*“¹²⁷

Dle Novotného by žena měla být pod pečlivým dohledem, aby toho co nejméně viděla, slyšela a nedotazovala se na zbytečnosti. Její místo je v domácnosti a veřejný život jí není hoden.¹²⁸ Vzdělanost žen v renesanci se zlepšila zejména ve střední a vyšší šlechtě. Vives ve svém díle píše, že ženský rozum, může dosáhnout stejné velikosti, jako rozum mužský. Ženám se doporučuje četba bible, kterou mohou číst i doma. Mnoho jich dosáhlo stejné úrovně vzdělání jako muži. V Anglii jsou vzdělané hlavně ty, které pocházejí z urozeného rodu např. výše zmíněná Alžběta.¹²⁹

¹²⁴ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*. s. 226-227.

¹²⁵ Vives, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth-century manual*, s. 279.

¹²⁶ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 231.

¹²⁷ Bocková, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*, s. 41.

¹²⁸ Tomeš, J. *Ženy ve spektru civilizací*, s. 32.

¹²⁹ Kingová, M. in Garin *Renesanční člověk a jeho svět. Žena renesance*, s. 239-241.

5. Strach z ženy

5.1. William Shakespeare: *Macbeth*

Toto významné nejkratší Shakespearovo dílo bylo vybráno z toho důvodu, že se v něm jako hlavní postavy objevují tři čarodějnice, o kterých bude pojednáno níže a lady Macbeth, která podporuje svými činy svého manžela Macbetha. Může se zdát, že v této knize není velké zastoupení ženy jako takové, přesto je zde role ženy velmi důležitá. Ačkoli je lady Macbeth v pozadí, dopomohla svému manželovi vykonat skutky, ke kterým by se sám neodvážil.

Na začátku příběhu se vyskytují ženy v roli čarodějnice. Tři čarodějnice doprovází hromy, blesky a domlouvají se, kdy proběhne setkání s Macbethem.¹³⁰ Čarodějnice dokázaly údajně vyvolat bouři, záplavy, přivolávaly nemoci a neúrodu. Byly plné hněvu a touhy ubližovat ostatním lidem.¹³¹ Současně probíhá bitva mezi vojáky krále Duncana a norského krále. Duncan v boji vítězí, díky statečnosti Macbetha a jeho přítele Banqua, kteří bojovali za krále. Král nechal popravit Cawdora a jeho titul udělil Macbethovi. Macbeth a Banquo se vrací z bojiště a na vřesovišti narazí na tři vychrtlé čarodějnice, které tam nejsou náhodou.¹³² Čarování, kouzla a lektvary se spíše prisuzovaly ženám, které byly zobrazovány jako staré a ošklivé. Tyto ženy tvrdily, že rozumí bylinkám, z kterých umí udělat různé zázračné lektvary.¹³³ Pozdraví se a čarodějnice Macbetha přesvědčují, že je thénem z Cawdoru a zanedlouho budoucí král. Promluví i k Banquovi, kterému povědí, že králem nebude, ale že krále zplodí. Oba jsou zmateni, co jim pověděly ty bytosti, které záhy zmizely bez vysvětlení.¹³⁴

První věštba čarodějnic se v momentě splní a Macbeth se dovídá o smrti Cawdora. A král ho prohlásil za théna z Cawdoru a Macbeth přemýšlí o druhém proroctví. Macbeth se svým přítelem je pozván na návštěvu ke králi, který všem oznamuje, že nástupcem jmenuje svého nejstaršího syna Malcolma. Duncan chce přijet k Macbethovi, který se omlouvá, že pojede napřed, aby všechno připravil. Své manželce lady Macbeth poslal dopis, ve kterém jí píše o věštbách čarodějnic a příjezdu krále. Lady Macbeth napadá stejná věc jako jejího muže, tj. že se musí zbavit Duncana a vše

¹³⁰ Shakespeare, W. *Macbeth*, s. 7.

¹³¹ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*, s. 72-73.

¹³² Shakespeare, W. *Macbeth*, s. 8-10.

¹³³ Eco, U. *Dějiny ošklivosti*, s. 291.

¹³⁴ Shakespeare, W. *Macbeth*, s. 10-14.

připraví, než přijede její manžel. Následně Macbeth zabije Duncana, ale zapomněl nechat dýky u jeho strážce, na kterou měli v úmyslu s manželkou uvalit vinu z vraždy. Lady Macbeth považuje manžela za zbabělého a odnese dýky sama. Ráno ostatní zjišťují, že král je mrtev. Malcolm společně se svým mladším bratrem Donalbainem uteče z hradu. Mají strach, že by jim mohlo hrozit také nějaké nebezpečí. Jejich zmizení vyvolá podezření, že otce zabili oni. Macbeth je prohlášen králem a nechá zabít svého přítele Banqua, protože on sám syna, jako dědice trůnu, nemá. Banquoův duch děsí Macbetha. Manželka jej chlácholí, že to není možné a doporučuje mu, aby se vzbudil a zmužněl.¹³⁵

Tři čarodějnice jsou pokárány Hekaté, že Macbetha v jejich věštbě navedly k zabíjení a mají to co nejrychleji napravit. Macbeth vyhledá čarodějnice, protože chce vědět, co bude dál. Ty ho varují před královým synem Malcolmem, před pohybem Birnamského lesa, který se dá na pochod na Dunsinan a předpovídá jeho smrt.¹³⁶ Lady Macbeth z toho všeho propadne šílenství a je náměsíčná. Chodí po domě, mluví o zabíjení a mne si ruce, jako by chtěla smýt krev. Její spoluvina ji přivedla k pomatenosti myslí. Malcolm a jeho muži jsou připraveni k boji. On jim přikáže, ať každý utrhne větvičku z Birnamského lesa a kryje se s ní. V průběhu obléhání hradu si královna vzala život a její manžel se domnívá, že si nemohla vybrat lepší čas na smrt. Posel upozorňuje krále, že Birnamský les se pohnul, čemuž on nevěří, ale záhy se přesvědčí. Věštba se naplnila. Macbeth je zabit a Malcolm se stává novým králem.¹³⁷

V tomto díle se objevuje manželský pár, kde žije jeden pro druhého. Obrovské pouto mezi nimi můžeme vidět, když Macbeth posílá dopis své manželce, aby ji seznámil s proroctvím. Musel ji o tom napsat hned, nemohl čekat, až dorazí domů. Oba ví, co od toho druhého očekávat a jsou na sebe myšlenkami napojeni. Lady Macbeth podporuje svého manžela v činech, které se mu příčí. Její vidina stát se královnou, je silnější než všechno ostatní. Z díla lze vyzorovat charakteristické vlastnosti lady Macbeth. Ta byla zaměřená jen na dosažení svého cíle. Na druhou stranu ji trápilo svědomí a pocit neklidu. Nejdříve podporovala a pomáhala svému manželovi v zabíjení, ale poté jí tížila vina. Nedokázala se smířit se svým činem. Z díla je zjevná oddanost ženy k muži. Tento jev se v renesanci vyskytoval často. Žena se tu objevuje v roli

¹³⁵ Shakespeare, W. *Macbeth*, s. 25-57.

¹³⁶ Tamtéž, s. 62-74.

¹³⁷ Tamtéž, s. 90-105.

čarodějnice. Tyto čarodějnice nebyly v díle žádným způsobem potrestány, což není pro renesanci typické.

5.2. Čarodějnictví

Čarodějnictví není jen renesančním jevem. Zmínky o čarodějnictví se objevovaly již v dřívějších dobách. Mluvílo se o něm už v Chammurapiho zákoníku anebo v Bibli.¹³⁸ Od roku 1326 bylo čarodějnictví považováno za kacířskou činnost, jejíž aktéři byli pronásledováni. Čarodějové a čarodějnice, kteří podlehlí ďáblu a podepsali s ním pomyslnou smlouvu, se odvrátili od své pravé víry, což muselo být řádně potrestáno.¹³⁹ Vznikla rovnice „zlá kouzla = ďábelské čarodějnictví = kacířství“¹⁴⁰ Každá žena, která vypadala nebo se chovala podivně či měla doma kočku, se vystavovala nebezpečí nařčení z čarodějnictví.¹⁴¹ Innocenc VIII. vynaložil velké úsilí, aby bylo čarodějnictví potlačeno. Na základě toho vydal v roce 1484 bulu, která vyzývala lid, aby byla zastavena tato činnost, která byla v rozporu s církví. Docházelo k poměrně četným procesům, kde byli lidé zabývající se kouzly, nařknuti z čarodějnictví, většinou upáleni na hranici nebo popraveni. Během let 1560-1700 došlo v Anglii ke 109 popravám. Největší hon za provinilce v Anglii vznikl za vlády Alžběty I.¹⁴² Matka Alžběty byla popravena kvůli potracení syna a její manžel o ní řekl, že její moc vychází z nadpřirozeného zdroje.¹⁴³ Ve Španělsku nebylo tolik procesů jako v Anglii a lidé tam neměli tak velký strach z čarodějnictví.¹⁴⁴ Obvinit někoho z čarodějnictví nebyl až tak těžký úkol, ale naopak jej vyvrátit bylo velmi složité. Většinou důkazy o samotném čarodějnictví byly nepravdivé.¹⁴⁵ Čarodějnice se začaly objevovat v dílech významných spisovatelů, např. ve výše uvedeném *Macbethovi* Williama Shakespeara.¹⁴⁶ Na konci této tragédie se už tyto sudičky neobjevují a nenacházíme nikde ani jejich potrestání.¹⁴⁷

¹³⁸ Eco, U. *Dějiny ošklivosti*, s. 290.

¹³⁹ Delumeau, J. *Strach na západě ve 14. a 18. století*, s. 193.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 193.

¹⁴¹ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*, s. 73.

¹⁴² Delumeau, J. *Strach na západě ve 14. a 18. století*, s. 196.

¹⁴³ Dunnová, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*, s. 72.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 227.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 72.

¹⁴⁶ Eco, U. *Dějiny ošklivosti*, s. 292.

¹⁴⁷ Greenblatt, S. *William Shakespeare- Velký příběh neznámého muže*, s. 308.

„První čarodějnice: Kdy sejdeme se my tři znova?

Až hrom a blesk či déšť nás svolá?

Druhá čarodějnice: Až přežene se řež a vřava,

až z bitvy vzejde pád i sláva.

*Třetí čarodějnice: A dřív než slunce sbohem dá nám.*¹⁴⁸

Doba renesance s sebou přinesla i strach z ďábla, který zasáhl nejvíce nejvyšší společenské kruhy.¹⁴⁹ V ženě církev spatřovala satanova pomocníka, jenž může být velmi nebezpečný. Muži k ženám cítili rozporuplné pocity, které popisovali jako odpor, zášť, okouzlení, přitažlivost a také z nich měli velký strach, který neuměli definovat. Žena je pro ně obrovskou hádankou, kterou nedokážou rozluštit. Neví, co žena chce a jaké má přání. Podmanit si ženu je jako kdybychom zkontrolovali nebezpečnou sílu. Muži chtěli uvalit vinu na někoho, kdo je příčinou za utrpení a vyhoštění z ráje a našli ženu.¹⁵⁰ Muži v sobě spatřují bytosti dokonalejší než ženy, které se nechají obelstít démonem, který nás připravuje o rozum.¹⁵¹ V Anglii mohla být svěřena vláda ženě, ale v ostatních zemích tomu tak nebylo. Dle Smytha byly ženy stvořeny proto, aby se staraly o dům a děti. Nesmějí mít vlastní pravomoci, protože jsou majetkem druhých.¹⁵²

¹⁴⁸ Shakespeare, W. *Macbeth*, s. 7.

¹⁴⁹ Delumeau, J. *Strach na západě ve 14. a 18. století*, s. 65.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 142-146.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 164.

¹⁵² Tamtéž, s. 176-177.

6. Závěr

Cílem práce byla komparace dvou odlišných evropských států Anglie a Španělska. Komparace byla založena na analýze vybraných reprezentativních děl renesance, které jsou nastíněny ve čtyřech kapitolách. Na začátku práce je znázorněn první rozdíl mezi těmito zeměmi, který se objevuje v otázce náboženství, jež vytvářelo podmínky pro život v dané oblasti. V Anglii bylo v důsledku protestantství povoleno více svobody, naopak Španělsko jakožto katolická země měla přísnější pravidla. Ve vyšších vrstvách byli lidé vzdělaní v obou zemích stejně. Alžběta I. i Filip II. měli své učitele, kteří je vedli k učenosti. Učili se mnoha jazykům, ve kterých uměli plyně psát, číst a mluvit. Věnovali se filosofickým textům a hudbě. Dívky z nižších tříd byly hlavně vedeny k domácnosti. V rodinách měl vždy vyšší postavení muž než žena, což platí v obou společnostech obdobně. Matky je učily, jak se starat o domácnost, jak být dobrou matkou a manželkou. Pracovaly na polích a v hospodářství, aby společně s mužem uživily rodinu. Ženy si zakládaly na tom, aby jejich děti, hlavně dívky, byly cudné a počestné. Ty, které odešly do kláštera, byly vedeny k učení. Uměly psát a číst, což potřebovaly k porozumění Bible. Kdo neměl čistou španělskou krev, nebylo mu dovoleno se vzdělávat. V Anglii za vlády Jindřicha VIII. byly zavřené všechny kláštery a dívky tím ztratily možnost se vzdělávat.

Za vlády Alžběty I. Anglie velice zbohatla. Napomohlo tomu pirátství, které nejdříve zavrhovala, ale nakonec ho povolila a získala tak pro sebe a svou zemi velký podíl. Díky bohatství Anglie vzkvétala a zlepšily se i životní podmínky poddaných. Španělsko většinu námořních bitev a to zejména v boji s Anglií. Na základě toho Španělsko se velmi zadlužilo a musel být několikrát vyhlášen bankrot. Vzrostla tak bída a kriminalita, vzdělání v této době nebylo podstatné. Ženy, aby se uživily, se někdy uchýlovaly k prostituci, která v Anglii byla zastoupena v menší míře než ve Španělsku. Četba knih byla svázána cenzurou. Španělé byli vnímáni jako nevzdělaný národ. Společným aspektem Alžběty a Filipa bylo to, že byli hrdi na svoji zem, kterou bránili. Ženy se v Anglii mohly věnovat více oborům, protože jim nebyl zakázán vstup do cechů, jako to bylo v jiných zemích.

Alžběta měla ráda divadla a Shakespeare napsal některé hry na její vyžádání. Ve Španělsku to bylo naopak, divadla byla zavřena Filipem II. Ve všech uvedených dílech

od Williama Shakespeara si můžeme povšimnout, že dominantnější postavou je vždy žena, která je na začátku v jeho dramatech žádostivá, průbojná a velice temperamentní, ale hra vždy končí manželstvím, které bylo patriarchální. V *Macbethovi* je to lady Macbeth, která pobízí svého manžela k činům, kterých by se jinak nedopustil. Ve *veselých paničkách Windsorských* jsou to dvě dámy, které pomstí Falstaffovu drzost. V *Mnoho povyku pro nic* máme Beatrice, která se stále dohaduje s Benedikem a díky pomoci jejich přátel mezi nimi vznikne láska. Poslední divadelní hra uvedená výše, se jmenuje *Jak se vám líbí*, zde Rosalinda vyniká od začátku až do konce děje. Zajímavé je, že u Cervantese ve *Španělce ze země anglické* i v *Žárlivém Estremadurci* se dívky uchylují do kláštera. Je to tím, že Španělsko jako katolická země má blíže ke klášterům než protestantská Anglie. U Vegy lze v dílech vyzorovat ženy cudnější a oddanější než v Shakespearových hrách.

Žena v renesanci nabývala různých rolí odvíjejících se od sociálního postavení v dané zemi. Charakteristika renesanční ženy je velmi složitá, a proto není možné ženu vymezit jednotnou definicí.

7. Použitá literatura

1. AINSÁ, F. *Vzkříšení utopie*. Brno: Host, 2007. ISBN 978-80-7294-214-5
2. BEAUVOIROVÁ, S. *Druhé pohlaví*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1966.
3. BOCKOVÁ, G. *Ženy v evropských dějinách od středověku po současnost*. 1. vyd. Praha: NLN, 2007. ISBN 978- 80- 7106- 494- 7
4. CERVANTES, MIGUEL DE. *Tři příkladné novely*. 1. vyd. Praha: Slovart, 1998. ISBN 80- 7209- 102- 6
5. DELUMEAU, J. *Strach na západě ve 14. a 18. století II: obležená obec*. Praha : Argo, 1999. ISBN 80-7203-208-9.
6. DUNNOVÁ, J. *Alžběta a Marie- sestřenice, rivalky, královny*. Praha: Pavel Dobrovský- Beta, 2005. ISBN 80- 7306- 216- X
7. ECO, U. *Dějiny ošklivosti*. Praha: Argo, 2007. ISBN 978- 80-7203-893-0
8. FREISCHMIDTOVÁ, S. J. *Trůn a popraviště- Alžběta I. a Marie Stuartovna*. 1. vyd. Praha: Euromedia Group, 2012. ISBN 978- 80- 249- 1727- 6
9. GARIN, E. *Renesanční člověk a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-653-0.
10. GREENBLATT, S. *William Shakespeare- Velký příběh neznámého muže*.
11. HANKINS, J. *Renesanční filosofie*. 1.vyd. Praha: Oikoymenh, 2011. ISBN 978- 80- 7298- 428- 3
12. HILSKÝ, M. *Shakespeare a jeviště svět*. 1. vyd. Praha: Academia, 2010. ISBN 978- 80- 200- 1857- 1.
13. CHALUPA, J. *Španělsko*. Praha: Libri, 2006.
14. JOHNSON, P. *Dějiny anglického národa*. 2. vyd. Praha: Leda, 2012. ISBN 978- 80- 87440- 48- 3
15. MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. Praha: NLN, 1995. ISBN 80-7106-084-4
16. MIKEŠ, V. *Divadlo španělského zlatého věku*. 2. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978- 80- 7331- 258- 9
17. MORE, T. *Utopie*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1978.
18. PARKER, G. *Filip II. španělský král z rodu Habsburků „Nejmocnější křesťanský vládce.“* 1. vyd. Praha: Brána, 1998. ISBN 80- 85946- 49- 7
19. POBEROVÁ, S. – DENKOVÁ, M. *Nejmocnější ženy Evropy*. 1. vyd. Frýdek Místek: Alpress, 2010. ISBN 978- 80- 7362- 854- 3

20. POLIŠENSKÝ, J. - OSTROVSKÁ, S. *Velké a malé ženy v dějinách lidstva*. Praha: Jan Krigl, 2000. ISBN 80-902045-5-4.
21. SHAKESPEARE, W. *Komedie*. Přeložil Saudek, E. A. 1. vyd. Český Těšín: Československý spisovatel, 2012. ISBN 978- 80- 87391- 46- 4
22. SHAKESPEARE, W. *Macbeth*. 2. vyd. Brno: Atlantis, 2008. ISBN 978-80-7108-299-6
23. SHAKESPEARE, W. *Mnoho povyku pro nic*. Přeložil Sládek, J. V. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2012. ISBN 978- 80- 263- 0280- 3
24. SHAKESPEARE, W. *Nesmrtelné myšlenky*. Praha: Aurora, 2005. ISBN 80-7299- 083- 7
25. SHAKESPEARE, W. *Veselé paničky windsorské*. Přeložil Hilský, M. 2. vyd. Brno: Atlantis, 2009. ISBN 978- 80-7108- 310- 8
26. TOMĚŠ, J. *Ženy ve spektru civilizací*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 978- 80- 7419- 009- 4
27. VEGA, LOPE DE. *Dorotea*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1985.
28. VEGA, LOPE DE. *Svůdná Fenisa*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1964
29. VEGA, LOPE DE. *Umřít pro lásku*. Praha: Dilia, 1987
30. VEGA, LOPE DE. *Vladařka závist aneb zahradníkův pes*. Praha: Národní divadlo, 2005. ISBN 80- 7258- 207- 0
31. VIVES, J. L. *The education of a christian woman: a sixteenth- century manual*. Chicago: University of Chicago Press, 2000. ISBN 0-226-85814-6.

8. Resumé

This thesis is focused on comparison of social status of woman in England and Spain during Renaissance. As a source, I chose literary work of William Shakespeare, Lope de Vega, Miguel de Cervantes and Thomas Mor. Main goal of this thesis is to explore and, potentially, to rethink role of woman in the society based on selected literature. I am dealing with four kinds of women according to their social status. In this thesis, Elizabeth I as lady of royal family from the work *Spaniard from English country*, Diana as a lady from higher nobility from the work *Sovereign of jealousy or gardener's dog*, burgheress from *The Merry Wives of Windsor* and courtesan Fenisa are described. Renaissance woman was subordinate to her father at first, and then to her husband. She had to be devoted to them in all aspects. Women played roles of mothers, housekeepers and wife who had to behave modestly. With respect to education, mainly women from higher social classes were educated. In this thesis, I am commonly dealing with life of woman in the society. Furthermore, Elizabeth I and her majesty and woman which was accused from sorcery and almost burned are described as well.

In the last chapter, I reveal that England and Spain are strongly related countries with respect to either weddings or wars or piracy. English women had better life conditions than Spanish women because Spain was heavily devastated by wars. Spain is catholic country but England is protestant.